Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle
mmv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018)

LAPIN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN KALATALOUSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) kalatalousviranomaisena lausuu hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi seuraavaa.

Nykyiset ELY-keskukset hoitavat valtion alueellisen kalataloushallinnon tehtäviä, jotka on nyt tarkoitus siirtää kokonaisuudessaan maakuntien hoidettavaksi. Hallintoa on niukan henkilöstöresurssin tehokkaaksi hyödyntämiseksi vuoden 2015 alusta alkaen keskitetty niin, että kalatalousviranomaisina toimivat nyt Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset. Maakunnallisia palvelupisteitä on 13. paikkakunnalla. Kalatalousviranomaisen tehtävänä on mm. valvoa yleistä kalatalousetua, edistää kestävää kalastusta ja kalavarojen hoitoa sekä kalatalouselinkeinoja ja vapaa-ajan kalastusta. Tehtävä on selkeästi ylimaakunnallinen, minkä vuoksi kalatalousviranomainen pitää tärkeänä, että keskittäminen on maakuntien välisillä sopimuksilla tai yhteisillä viroilla jatkossakin mahdollista.

ELY-keskus pitää hyvänä esitettyä kalastuslain (19 §) kirjausta kalatalousviranomaisen toimivallan osoittamisesta maakunnan viranhaltijalle. Toimivallan ja kalatalousviranomaisen tehtävän selkiyttämiseksi ja erottamiseksi maakunnan muista rooleista olisi substanssilaeissa kalataloustehtävistä säädettäessä muiltakin osin parempi käyttää maakunnan sijasta termiä *kalatalousviranomainen* tai *maakunnan kalatalousviranomainen*. Erityisen tärkeää kalatalousviranomaisen roolin selkeyttäminen on yleisen kalatalousedun valvonnan osalta (esimerkiksi vesilain 11 luvun 6 § ja 9 §). Vesilain 19:7 §:n mukaisessa säännöstelymääräysten tarkistamismenettelyssä alkuvaiheen selvityksistä vastaa nykyisessä järjestelmässä ELY-keskus vesitalousviranomaisena, ja ne on tehtävä yhteistyössä mm. kalatalousviranomaisen kanssa. Pykälän toisen momentin mukaan mm. kalatalousviranomainen voi saattaa asian lupaviranomaisen käsiteltäväksi. Esitetyssä muodossa vesitalousviranomaisen ja kalatalousviranomaisen tehtävää hoitaisi maakunta, eikä selkeästi säädettyä roolijakoa tehtävien välillä olisi. Eriyttäminen tulisi kuitenkin jatkossakin säilyttää, koska vesitalousasioiden (esim. rakentaminen, säännöstely, tulvasuojelu, ojitukset, yhdyskuntien vesihuolto) ja kalatalousasioiden välillä voi olla intressiristiriita. Sama koskee myös maakunnan lausuntoja ympäristö- ja vesitalouslupahakemuksista.

Vesi- ja ympäristönsuojelulakien mukaiset lupa-asiat ratkaisee nykyisessä järjestelmässä aluehallintovirasto. Jatkossa tehtävää hoitaa valtion lupa- ja valvontavirasto. Yleistä etua valvovien viranomaisten näkemykset lupaprosesseihin hankitaan pyytämällä tarvittavat lausunnot, ja kansalaisten puhevalta ympäristöään koskevissa asioissa varmistetaan kuulutusmenettelyllä. Aluehallintovirasto huomioi eri intressiryhmien näkemykset lainsäädännön edellyttämällä tavalla, ja luvitettavan hankkeen ympäristövaikutusten luotettavaksi arvioimiseksi lupaviranomaisen on tarpeen saada käyttöönsä eri intressiryhmien näkemykset sellaisenaan. Myös tulevissa maakunnissa tulisi siksi varmistaa kalatalousviranomaisen riippumaton puhevalta yleistä kalatalousetua koskevissa asioissa.

Myös kalastuslakiin perustuvat viranomaistehtävät, kuten erilaisten lupien ja päätösten tekeminen, tulee järjestää maakunnassa asiantuntevasti ja siten, ettei viranomaistoiminnan puolueettomuus ja riippumattomuus vaarannu. Yleistä kalatalousetua ja kalastuslain toimeenpanoa koskevissa asioissa ratkaisuvalta tulisi kalastuslain 19 §:n mukaisesti maakunnan viranhaltijalle. Tärkeää olisi kuitenkin varmistaa, että ratkaisuvaltaa synny intressiristiriitaa eikä tilannetta, jossa kalatalouden intressi on organisatorisesti ja hallinnollisesti alisteinen jollekin muulle maakunnan intressille. Tämä voidaan varmistaa eriyttämällä kalataloustehtävät selkeästi omaksi tehtäväkokonaisuudekseen lain tasolla. Käytännössä tehtävät voidaan hoitaa nykyisillä henkilöresursseilla parhaiten keskittämällä ne usean maakunnan yhteisen kalatalouspäällikön ratkaistaviksi.

Maakunnan kehittämistoimintaan liittyvät kalatalousasiat voidaan tarpeen mukaan ratkaista kunkin maakunnan toimesta joko hankekohtaisesti tai strategiaohjauksella. Tällöin on kuitenkin harkittava, onko tarkoituksenmukaista jakaa suhteellisen pientä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) resurssia 18 maakuntaan. Rahoituksen pirstaloituminen veisi joustavuuden rahoittaa tarvittaessa isompia hankkeita, mikä nykyisin on mahdollista. Menettely johtaisi myös tehottomaan hankehallinnointiin ja valvontajärjestelmään, koska rahaston EU- ja kansallisen lainsäädännön ja järjestelmien hallinta tarvittaisiin 18 maakunnassa nykyisen 3:n maakunnan sijasta.

EU- hankerahoituksen lisäksi vaelluskalakantojen hoidossa, vesistöjen kalataloudellisissa kunnostushankkeissa ja kalatalouden edistämismäärärahojen jaossa tarvitaan riittävän laaja alueellinen toimintakehys.

Kommentit yksittäisiin lakiesityksiin

Laki vesilain muuttamisesta (31.)

Kalatalousviranomaisen roolia yleisen kalatalousedun valvonnan osalta on syytä selkeyttää (esimerkiksi vesilain 11 luvun 6 § ja 9 §). Vesilain 19:7 §:n mukaisessa säännöstelymääräysten tarkistamismenettelyssä alkuvaiheen selvityksistä vastaa nykyisessä järjestelmässä ELY-keskus vesitalousviranomaisena, ja ne on tehtävä yhteistyössä mm. kalatalousviranomaisen kanssa. Pykälän toisen momentin mukaan mm. kalatalousviranomainen voi saattaa asian lupaviranomaisen käsiteltäväksi. Ehdotetussa muodossa vesitalousviranomaisen ja kalatalousviranomaisen tehtävää hoitaisi maakunta, eikä selkeästi säädettyä roolijakoa tehtävien välillä olisi. Eriyttäminen tulisi kuitenkin jatkossakin säilyttää, koska vesitalousasioiden (esim. rakentaminen, säännöstely, tulvasuojelu, ojitukset, yhdyskuntien vesihuolto) ja kalatalousasioiden välillä

voi olla intressiristiriita. Sama koskee myös maakunnan lausuntoja ympäristö- ja vesitalouslupahakemuksista.

Kalatalousviranomaisen tehtävistä säädettäessä olisi maakunnan sijasta parempi käyttää termiä *kalatalousviranomainen* tai *maakunnan kalatalousviranomainen*.

Laki kalastuslain muuttamisesta (141.)

Valtion alueellisen kalataloushallinnon tehtäviä hoitavat nykyisin Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset. Kalatalousviranomaisen tehtävänä on muun ohella valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävää kalastusta ja kalavarojen hoitoa. Lapin ELY-keskus pitää hyvänä ehdotettua 19 §:n kirjausta kalatalousviranomaisen toimivallan osoittamisesta maakunnan viranhaltijalle. Tehtävän ylimaakunnallisesta luonteesta johtuen Lapin ELY-keskus pitää tärkeänä, että sen hoitaminen keskitetysti maakuntien välisellä sopimuksella tai yhteisellä viralla on jatkossakin mahdollista.

Kalatalousviranomaisen tehtävistä säädettäessä olisi maakunnan sijasta parempi käyttää termiä *kalatalousviranomainen* tai *maakunnan kalatalousviranomainen*.

Kalatalouspäällikkö Pentti Pasanen